

KRONIKA, EKA IN MARIJA
Odlomki iz dnevnika Mirana Jarca

Predglasje

14. 2. 55 pop.

Tavam po ljubljanskih ulicah. Kakor da ne čutim sebe. Zjutraj sva se v taksiju odpeljala z Zinko v lj. žensko bolnišnico.

Usoda se dopolnjuje. Šestnajst let mojega življenja, ki je bilo od prve plahe pesmi, od prvega išočega pogleda pa do viharja zadnjih let prežarjeno z življenjem nje, ki mi je postala pred enim letom žena. Šestnajst let mojega življenja bo že čez nekaj ur, morda šele čez nekaj dni našlo zaključek. Kakšen, kakšen?

Ali se bo vrnila Zinka kot mamica z novim človečkom, o katerem bom — o, ali res, res, ali je mogoče? — rekel: moj je, najin je... izraz vseh mojih stoterih kričočih noči... Ali pa se bom vračal v svoj konec z — mrtvo ženo...

Zinka čaka, čaka. V grozi nemega trpljenja! O, zakaj morajo žene tako trpeti? Pred nekaj urami sem se od nje poslovil. O, kako jo bom spet videl, kakšno jo bom našel. Jutri, jutri... saj se ne upam misliti na jutri. Bojim se, kot še nikdar v življenju! Z njo vred se odloča tudi moja usoda.

Tavam po ulicah in cestah in venomer se mi vsiljujejo grozni kriki iz porodnišnice. Ali sem jih sploh slišal, ali mi jih ne prinaša razpaljena domišljija?

Nikamor se ne upam. Hodil bi kar naprej, kar naprej: v večer, v noč, v noč, v noč, da bi ne bilo jutra, ker se jutra bojim... In vendar: O, neki glas mi zatrdno pravi, naj verjamem, naj upam... O, hočem verovati, hočem upati.

Na današnji dan, ob tej uri, pred štirinajstimi leti, na dan sv. Valentina sem bil prvič v življenju na skupni poti s svojo Zinko na Limbarski gori. Od takrat se je pričelo moje romanje na njen dom...

Študijska knjižnica Mirana Jarca v Novem mestu hrani neobjavljeni dnevnik pesnika Mirana Jarca z naslovom *Kronika, Eka in Marija*. Dnevnik obsega štiri zvezke: prvi je v kvartu, ima 378 strani in obsega čas od 14. II. 1935 do 14. II. 1938, drugi zvezek je v oktavu in obsega čas od pomladi 1938 do 30. XII. 1939, tretji zvezek obsega leto 1940, četrti pa leto 1941 in 1942 do 17. VI. Odlomke iz Jarčevega dnevnika je izbral ravnatelj Študijske knjižnice v Novem mestu Bogo Komel — Op.ured.

In danes? Zinka. Zinka. Zinka, kaj bo s Teboj, kaj bo z menoj, kaj bo z — Njim, najinim Človekom iz naju, ki mu še ne vem podobe ne imena. Tavam po ulicah kot omotičen ...

Prvo leto

14. II. 1955.
ob 5/4 na 10 zvečer

je prišla na svet najina hčerka, ki so jo sedem dni pozneje krstili na ime

Terezija (Avilska), Marija, Valentina.

* * *

Drugi dan sem stopil čez prag sobe, v kateri sem vedel, da bom zagledal Zinko. Sleherno čustvo sem zatrl v sebi, pripravljen na vse, odločen, da bom na zunaj zatrl sleherni izraz, kajti neopisna radovednost, kakršne še nisem poznal doslej v življenju, (hkrati pa tesnoba) je šla skozi mene. Samo še enkrat prej sem doživel tak občutek: ko sem od sestre zvedel strašno vest, da mi je umrla — mati ...

Stopil sem v sobo. O, za vedno mi bo ostala v spominu ta soba, v kateri so ležale pričakujoče in že rešene. Na postelji pri oknu je ležala Zinka. Sredi sobe sem za hip obstal. Najine oči so se srečale. Njen pogled je bil čudovito lep. Poldansko sonce je sijalo na njeno odejo, pod katero je počivalo njeno telo — v mirni, vodoravni črti. Takoj sem vedel vse: Zinka je že rešena. Na obličju ji je bil razlit čudežno lep smehljaj. To ni bila več Zinka od prej. To je nova žena, žena — mati ... Začutil sem, še preden sva si segla v roke: Zinka je prestopila usoden prag v življenju žene. Prehod od žene do — matere. In hkrati, ko sem ji stisnil roko in ko sem skušal tudi zdaj prikriti sleherni izraz silnega doživljanja v sebi (saj sem v trenutku moral zatreti strah pričakovanja in zavzetja, ker sem jo našel in ker nisem hotel, da bi kdo od sosednjih obiskovalcev videl moje srce) — pa so že iskale moje oči ... in vendar se sprva niti vprašati nisem upal. In niti spomniti se ne morem več, ali sem res vprašal ali mi je že kar Zinka na nemo vprašanje povedala, kar je bilo do tega trenutka strahotno velika skrivnost:

»Punčka je ... dekllica je ...«

»Rezika!« sem vzkliknil čudno plaho in ji dal s tem že ime. In sem samo čakal. Kje je, kje, da jo vidim, da se svetostno dotaknem nje, ki je del moje duše, ki je kri moje krvi ... kje je moja hčerka! Hčerka! In potem sem se šele zbudil iz blažene odrevenelosti: zaslišal sem zbor

otroškega joka. Mislim, da so se kar trije oglašali. Trije človečki v sivih kotličastih »posteljicah.« Med njimi se je oglašala deklica z močnim, toplim, zvočnim glaskom.

Strežnica jo je prinesla k Zinki v posteljo. Tedaj sem jo prvič zagledal. Tedaj sem se šele zavedal, da sem oče.

Gledal sem jo, kot da sem stopil v nov svet. Gledal sem, gledal. Nič se ne zavedam čustev, ki so valovala v meni. Bilo je čudno, čudno lepo.

Pri Zinki je ležala majcena punčka z velikimi, sinjimi očmi v močno poudarjenih očesnih votlinicah. To je bil prvi vtis o njej: močan, muzikalen glas in velike oči. Vse drugo — majcen človeček, ki je iskal samo hrane.

* * *

Drugo leto

Od 14. II. 1956 dalje

Štirinajst dni je preteklo, odkar je Čička prestopila prag svojega prvega leta, in vendar se mi zdi, da se je že tolikanj prebudila, kakor da je spregledala za mesece in mesece. Čedalje bolj in bolj si osvaja ta živa dekličica svet. Osvajanje — to je poslej smisel tega prebujajočega se življenja! Osvajanje — tako »doživljajo« svet mucike, kužki, ptičice in — naša Čička. Svoje zunanje orožje je z vstopom v drugo leto pomnožila z novim orodjem: s tretjim zgornjim zobčkom, ki ji ga je miška tako nerada in nekam pozno prinesla, zato pa bo bolj zakoreninjen (saj naša Čička bo ena tistih, ki bodo močno zakoreninjene v sebi in jih bodo morali viharji močno majati in pretresati — vem, vem). Ali odkar je dobila svoj tretji zobček, je postala neverjetno zgovorna.

»Ajs, ajs, ajs«, vzklika, kadar vidi predmet, ki bi ga bilo vredno prisvojiti, ki pa je nedosegljiv ali pa prepovedan. Če pa ji je predmet tako nov in nenavaden, da se ga ne more nagledati, tedaj vzklika s široko razprtimi očmi: »A-jej, A-jej, A-jej« ali pa »Jedet, jedet.« Tak imenitni predmet je na primer preluknjana škatla, skozi katero očkuje. Luknje pa morajo biti včasih tako velike, da spravi skoz nje celo rokico, in tedaj se vsa iz sebe smeje, maha s škatlo in vpije: »Jezes, ojej, jezes, ojoj... joj, joj.« Zdaj pa ji vzemi škatlo iz ročic, to jo boš razumel! Divje te bo ošinila s pogledi, vsa se bo tresla, od jeze bo zmetala in zmečkala vse okrog sebe in potem... potem bo, če si ji dovolj blizu, storila to, kar je storila ob neki priliki mamici, katero je — udarila po licu. Mamica jo je strogo pogledala:

»Kaj, Čička!? Kaj?« Čička pa jo je še enkrat pogledala. Potem pa se je začudena umirila in raznežila.

Pa tudi božati zna. Kadar pridem domov iz banke se — božava. Bolj hitro boža, seveda, in včasih tudi bolj trdo.

Zdaj pa zna že tudi neko novo umetnost: žvižgati zna! Kdo bi si mislil: ali se je te umetnosti naučila od nas, ko nas sliši, kako kdaj kaj zažvižgamo, ali pa posnema svojo — mamico, ki je baje v prav drobnih letih, ko je bila še majhna kot njena hčerka zdaj, tudi žvižgala.

Posebno zabavo ima z mojim klobukom. Pridem domov in se najprvo lepo pozdraviva. Tako: ona me gleda. Nekaj trenutkov. Nato pa vzklikne: »Ata!« Dvakrat, trikrat. In nato mi začne pripovedovati še, kar se je važnega zgodilo, ko me ni bilo doma. Hlastno pripoveduje, da se kar prehitava:

»Ata, ata, dla — dla — dla, dolda, vis — vis — vis, ghi — ghi — dla ... ata — ata«. itd. To gre venomer dalje kot žuboreč studenček. In še: »Aj, ajaj, ojoj, vis — vis — vis!« In pri tem mala krili in maha z rokami, steza se in pleza po meni, objema me in stiska in mi kaže predmete, za katere naj se pozanimam.

Ko mi vse izpove, kar je doživela, jo odnesem k peči pod obešalnik, kjer vise moja suknja, klobuk, njene pleničke in odevice. Moja suknja je — »aja«. Nežno se nasloni nanjo in jo boža: »Ta — ata!« Zdaj pa klobuk. Potisniti si ga moram na glavo. Sname mi ga, podrži, maha z njim in se skuša z njim pokriti. Naporna zadeva. Ponavadi si ga potisne na hrbet! Pa se vsa razočarana ozira nazaj, ker ga nima na svoji glavici. Dolgo traja ta igra s klobukom. Slednjič pa jo zamamijo vrata! Vrata široke svobode, odkoder prideš v širni svet, kjer so drevesa, Hektor in putke. Tedaj trka na vrata, maha z ročicami, miga s prstki in kliče: »Pa, pa, pa ...« Najrajši bi se izmuznila z naročja in sama odbrzela. Še malo, pa bo to storila. Kajti: kadar jo postavimo v njeno stajico ali pa če jo postavimo na klop, ki se vleče ob stenah, tedaj naslonjena, oprijemajoč se ograje ali pa naših rok (posebno mamice) — nam kar — beži. Tako se ji prehitavajo nožice, da je v svoji ljubkosti podobna ježu, ki se trklja ob stenah: »Tk ... tk ... tk ... In dobro ji že gre. To ni več hoja, to je tek! Kadar pa se ustavi in nas gleda skozi paličke pri ograji — pomežikuje nagajivo ljubko. Kako zna pomežikovati! Pa ji zameri, če moreš, njeno koketnost.

Te dni je imela priliko videti maškare! Vanje so se preoblekli njeni bratranci. To jih je gledala, te čudne Indijance, ljudožerce in puste. To je vzkliknila za njimi, ko so odšli iz sobe.

Ker pa jih ni bilo več nazaj, se je začela togotiti. Ni zaman najina hčerka!

* * *

21. septembra 1936.

Jesen. Topla, tiha jesen. Eka se je zadnje tedne neverjetno razvila. Venomer bi kramljala, toliko ima povedati, in venomer bi jo poslušal, čeprav je dosti ne razumem. Eka ima že spet več zobčkov, čeprav ji počasi prikukajo na »dan«, te okamenele miške. Koliko jih ima? Saj ne vem, ker se tako boji zanje, da mi jih ne pokaže. Vprašam jo: »Pokaži, Ekica, zobčke!« pa mi stegne iz ustec jeziček! In očki ji kar žarita! To niso zobki, to je jeziček! Tedaj pa stisne ustnice in je — konec. Toda ima jih, kako bi bila drugače tako zgovorna.

Tukaj, na priliko, odlomek njenega pripovedovanja, ki sem si ga kraj nje skrivaj zapisal (skrivaj pa zato, ker bi mi drugače vzela iz rok svinčnik in papir, in bi sama »pija, pija« pisala), torej njen stavek, kakor sem ga pravkar slišal. Sedela sva na pručici in ona mi je pripovedovala, živahno očkujoč in mahajoč z ročicami, da bi s kretnjami podkrepila besede: »... kja — klja — jenki — zija — klje — de — val — leje — oto — otto — lja — eta — lja — atek — kapit — kis — ik — bi — ijja — ejja — skleop — pija — klje — vel — ki — dija — pat — ped — je — aj — kaj — klje — atek — jeka — jaja — ak — pejsi — jenki — pika — paka — pika — paka — glje — glje — glje...«

To vem, da se je nekaj tikalo *avtomobila*, ki je bil med najinim pogovorom pridrvel mimo (*oto* = avto), in da je imela v mislih *Janezka* (*jaja*) in nekoga, ki je bil, ali pa, ki naj bi bil *tepen* (pikapoka), morda me je tudi hotela vprašati, *kje je* (*glje je*) katera stvar, ki jo je imela v mislih... In tako »žlobudra« venomer, da je kar veselje. Če ji pa kaj naročim, vse razume: *ve*, *kje je travnik oz. travica* (*avca, aca*), *kje so drevesa* itd.

Kako rada pomaga mami. Zadnjič, ko me je obiskal moj znanec dr. Podgornik, s katerim prevajava roman *Tampico*, in je bila Zinka sama doma brez poslov, ji je Ekica pomagala. Zinka ji je v kuhinji naročila, naj gre v shrambo za jedila po *cuka* (cuker = sladkor) za čaj. In res: mala je tekla v shrambo, odprla (o, kako je ročna za odpiranje!) spodnji predal v omari in iz zavojčka vzela sladkorček in ga prinesla mami — seveda ji ni dalo, da ga ne bi spotoma odščipnila z zobki. Mama ji je naročila, da drugič »ne am cuka« in da jih mora še prinesiti. Še! »E«, je ponovila Ekica in znova stekla po sladkor. To pot je prinesla sicer neodščipnjenega, vendar pa le polizanega! In tako jih je prinesla še tri koščke, vsakega posebej, ali vse oblizane na konceh.

* * *

Vsak dan greva na sprehod. Včeraj je vzela košarico, vrgla vanjo tri korenčke in mi dejala: »Atek, pejva Minki, Eka bo dala zajckom lenčka! (korenčka)!« Zavzel sem se! Kako, da se je spomnila, da imajo pri šivilji Minki zajčke, ki jih je videla samo enkrat in od tega je že preteklo gotovo pol leta. Vso pot, ko sva hodila na Minkin dom, sva se pogovarjala o vodi, o rožah, drevesih, o Minki, ki da bo »Eki naldila paska, lepega paska (»naredila lep predpasnik«).« Minkin mož nama je pokazal zajčke, ki jih je klical »mandi, mandi«, in že je tudi Eka začela drobno klicati »mandi, mandi — mandi« in v vsem posnemati moža, ki je zajckom nastrgal korenčka.

* * *

Ukazovalna je. Marjanca, njena sestrična, ki ima čez pet let, jo mora ubogati, drugače se Eka spravi nanjo kar z rokami. To je borba, vik in krik.

Vsak dan bi hotela nakrmiti mlinarjevega psička Murka (Munko! Munko! ga kliče) in mu nadrobi kruha v takih drobtincah, kakor da je Murko kak psiček, ne pa kužek. Murko se ji smili, češ, ker nima mame!

Tudi o Marijici, svoji sestri, trdi, da je »levca« (revica, nima mame, nima ateka, zato pa »joka« in jo »bušek« (trebušček) boli. Zvečer, ko je košarica, v kateri leži Marijica, pri peči, vzame Eka stol, ga privleče (to je vriščanje) do košarice, stopi nanj in miluje malo sestrico, seveda tako, da jo moram braniti, kajti Eka bi jo kar strla. Če pa pride kdo zraven in hvali Marijico, tedaj je Eka vsa iz sebe od ljubosumja: »Eka tudi plidna, ni sitna. Eka plidna!« udari z ного ob tla.

* * *

Pomlad 1938

Danes, 16. 5. 38., je preteklo leto, odkar je prišla na svet *Marijica*. Marijica je danes takšna: blebeče in klepeče svoj: ata, teta, bata, deje, teje, tja-tja, taja ... itd., vsa je žareča, temnih očk in lask, močna, ima že sedem zobčkov in hodi že sama! Vsakdo, ki jo gleda, je presenečen: božji otroček, ljubka punčka, bibelček itd. Hiti po sobi, oprijemajoč se na nevarnih prehodih stolov, mize, klopi itd., če ne gre drugače, pa po vseh štirih in vriska, da je radost. Kadar stoji sredi sobe, gleda zamiš-

ljeno v tla in vzklika: »ta-tam, ta-tam... e-tej ta ta. An, am... mama«. Po kosilu jo zapeljejo v vozičku pred čebelnjak, kjer spančka kake štiri ure, nato pa se spet razživi.

* * *

Eka pa je zdaj, ko ima tri leta, takšna: povsod jo je dosti: na vrtu, na dvorišču, na stopnicah, po sobah in povsod me išče in kliče. »Ata, kupu mi boš živo kravo in živega konja. Boš pisau v banki, pa boš zaslužu in boš meni kupu kravo. In jaz bom pisala in bom zaslužila in bom imela kravico pa voz pa motiko in vile. Grablje že imam! Potem bom naredila venček in ga bom dala na glavico in bom tako lepa! Tako bom lepa in vsi bodo gledali in bodo rekli: Ekica lepa punčka! Ne punčka, lepa deklica!«

In Eka koplje z lopato po gredah, riše, piše, dela hišice, kuha, pere in se norčuje iz ljudi. »Trape trapaste! Saj je vseeno!« vpije!

Eka je še v spanju uporna in nagajiva. Vpije in se jezi v posteljici in godrnja. »Ata, kar spat pejt...« in se obrne proč.

* * *

Marijica se že močno zanima za igračke. Miška z dolgim repom, ropotuljica, žogica, kocke — to je njena posest. Toda ta posest je samo zato na svetu, da zleti z roke, brž ko jo dobi Marijica v roko. Marijica zagradi miško, jo gleda in vzklika: ko-ta, ko-ta, potem pa jo z vso silo vrže ob tla in že stika za drugo novostjo, če še tako neznatno, po tleh.

Ponoči je mirna. Spi tiho: dva prstka ima v ustih namesto dudke («kajsa», ki jo ima Eka še vedno pri sebi!). Točno ob pol sedmih — takrat odhajam v banko, pa se Marijica zbudi: dvigne se iz košarice in pokuka na naju. »Aj, aj«, vzklika. In hoče ven. Prikobaca se do Zinkine posteljne omarice in v trenutku potegne vse na tla: svečo, električno svetilko, nivea kremo, karkoli je. In potem se sklanja čez ograjico in gleda na tla in čaka, kdaj bodo te stvari priletele k njej!

* * *

Poletje 1958

15. avgusta

O, koliko tednov je preteklo, ko nisem zapisal niti besede: bolezen na očeh, ki me je privedla v bolnišnico in ki traja sedaj že četrti mesec, mi je ustavila pero, ki je tolikokrat hitelo zapisovat podrobne zgodbe iz življenja naših čevčic.

Ko sem se vrnil iz bolnišnice, sva se z Marijico kar spogledala, saj me niti poznala ni in se me je kar bala. Zdaj pa, ko sem že nad mesec dni doma, sva največja prijatelja.

Marijica — to je živ ogenj! Tako živ ni bil noben otrok pri tej hiši. Vsakdo, ki jo prvič zagleda, osupne: »O, to je sam angelček božji — ... Tako lepe deklice pa res še nismo videli...« Ta punčka je cel otrok. Medtem, ko je Ekica bila v njeni starosti (Marijica ima zdaj 17 mesecev) že kar intelektualna bistrica, pa je Bibica ali Bibka, kakor imenujemo tudi Marijico, otroček, ki raste ves navzven. Otroček, ki hoče vse imeti, ki se togoti, če mu ne ustrežeš, ki sili neprenehoma ven na cesto, mahajoč z rokami: »Pa, pa, pa...« otroček, ki teka, da ga komaj vловиš, očarljiva s svojimi tako črnimi očki, da zenica v njih kar utone, otroček, ki se ga ne moreš nagledati. Že navsezgodaj naju zbudi s svojim toplim vzklikom: »Ata, ata... ata, mama!«

Pogledam. Marijica hoče iz posteljice. Eno nožico je že prestavila čez ograjico, z eno ročico se opira hrbta postelje, z drugo pa že šari po bližnji moji posteljni omarici, s katere je že potegnila prt in z njim vred električno žepno svetilko ter uro budilko, da je vse skupaj zgrmelo na tla. Zdaj pa hoče vse te predmete dobiti v svoje ročice. Pomagam ji iz posteljice v mojo. Spotoma zagleda na steni drugo žepno svetilko in že hoče dobiti tudi to. Pa jo dam k mami. Kako ljubko se privija punčka k Zinki, kakor da ni še pozabila ležanja pri njej! Toda to so samo trenutki: kje pa boš malo prebujalko obdržal v postelji. Njo kroti samo spanček! Zdaj je treba zares vstati. Mamica jo odnese dol, v »hišo«. Ekica medtem morda še spi v svoji posteljici. Ko pridem tudi jaz dol, zagledam Marijico že oblečeno. Zdaj bega po sobi, ki že očituje, da je otrok v hiši. Vse je na tleh. Košarica, kjer so njene srajčke, nogavičke, oblekice, leži pod pečjo, perilo pa je raztrošeno po vsej sobi. Pa ne samo perilo: tudi časopisi, tudi kakšna vaza, sploh vse, česar se loti bibkina roka. Toda Marijici je v hiši hitro dolgčas. Na vse pretege sili ven. Njen prvi pozdrav zunaj velja »mukatam«. mukata = to je izraz za vse živali, ki so velike, mogočne, ki mukajo in se uveljavljajo s svojo mogočnostjo. Zraven tega pa morajo biti poleg teh živali tudi blato, voda, nesnaga. To so torej krave, konji in prašički.

»Mukata, mukata!« vzklika Marijica, ko jo povedem v hlev. Kolikšen strah, če odmeva po hlevu mu-u. Marijica se kar nagne nazaj in razprostre ročico v obrambo, kakor da hoče od sebe odbiti skrivnostni, zategli glas. O, te čudne, ogromne, repate, rogate mukate. Toda zdaj se zgodi nekaj, kar Marijici naredi ta bitja bolj domača: neka krava začne močiti! Vsa zavzeta vzklika naša bibica: kakala! kakala!

kakala! Ta beseda je za Marijico značilna, je ena najznačilnejših od glavnih treh, o katerih bom kmalu govoril. Kakala = nočna posodica, hkrati luža, blato, pa tudi klic po posodici, ali pa po tem, naj se jo usmilijo, ker mora iti na »vodo«. Kakala pa je tudi izraz za vse grdo, umazano.

Drugi izraz, ki ga vedno uporablja je — papala. Papala pomeni: daj mi piti ali jesti pa tudi samostalni: jabolko, kruh, pa tudi rože v grmovju. Papala je vse, kar je dobro za ustka in lepo za oči!

Tretji izraz je: pakala. Pakala = zdaj te bom natepla ali pa: natepli so me. Hkrati pomeni: palico, bilko pa tudi drevesne veje. Sploh vse, kar je pripravno za roko. Pakala je tudi sinonim za paka. Poleg teh treh glavnih, najbolj uporabljenih besed, Marijica uporablja še nekatere druge. Kadar zagleda otroke na cesti, steče k njim in vpije: »Taka, taka, taka!« To se pravi počakaj. In ko počakajo, jih ogleduje, skače in vriska od veselja in jih začne preiskovati: s prstki jih otipuje po očeh, po nosu, po ličkih. Rada ugrizne, pa tako, da se ti dolgo pozna na roki.

Konjem je nekaj časa dejala: koke, koke, zdaj pa so tudi konji Mukate.

Če jo pokličeš — »Marija«, odvrne »Kaaj! mehanično, na kratko, ne da bi se obrnila in pritekla k tebi.

Rada se vozi v vozičku, najraje se koplje v kadi, iz katere jo komaj spraviš ven. Potem pa nameče v kad peska in kamenčkov in se usede nanje. Kamenčki oziroma metanje kamenčkov v vodo, to je njena priljubljena zabava. Kako lepo izgovori *kamen* oziroma *kama*. To bi jih ves dan pobirala in nabirala. »Kama leda« vpije, to se pravi: »Kamen bi imela rada!«

Kako rada zaide po stopnicah na zgornji vrt. Tam so včasih »mene«, to je mucke! Vsa se razneži ob njih: mena, mena, mena (oz. mna, mna!) kliče in jih zaman lovi. Prav tako piške ali grlice. Gorje jim, če bi jih dobila v hude ročice. Kadar pa je jezna na ves svet, tedaj vtakne dva prstka v ustka, gleda spod čela, nasloni glavico na stol in se zamisli. V takem stanju jo zvečer tudi dohiti — spanček.

* * *

Marec — april

Sredi aprila smo že in še nič nisem pisal o naših punčkah, ker sem bil ves čas v delu. Pisal sem mladinsko povest Skriti zakladi. V času, ko se življenje smehlja Eki in Mariji, pa se Evropa zavija v grozo vojnega

razdejanja. Te dni so Nemci zasedli Dansko in Norveško in divji val gre dalje — bogve kaj bo še z nami.

Eka, Marija in njeni otroški tovariši pa ne vedo nič o tem. Ti mali barbarčki imajo svoje življenje in tudi svoja barbarstva. Tako so včeraj razbili glavo sv. Antona, ki je stal na vrtu. Nad meter visok starinski kip je bil kot nekaka kapelica. Pa se je zmisлил Suhadolčev Tone, petletni »don Juan«, da bi jim ta kip lahko dajal bel prah, ki ga za igre hudo potrebujejo. Lahka zadeva. Kip je treba razbiti! Najprvo ga je on obdeloval s kladivom, potem pa je še Eka napravila svoje, in glava je bila kmalu zdrobljena in razbita. Potem so se po svoje igrali na vrtu. Eka, Marija, oba Suhadolčeva fantka, Tone in Matjaž, pa petletna sosedova Cvetka. Zaradi te Cvetke se je okrog velike noči razvil cel roman. Bilo pa je takole.

Med Eko in Tončka je vstopila Cvetka. Nenadoma smo opazili, da je Eka nekam žalostna. Nekega dne jo zalotim pri ogledalu, kako si ogleduje in popravlja lase. Ko me opazi, je v zadregi in ne ve, kaj naj mi reče. Pravim ji: »No, no, Eka, kaj se pa gledaš?« »Oh, atek, zakaj sem tako grda?«

Osupnem.

»Veš, atek, tako sem grda. Take lase bi imela rada, kot jih ima Cvetka, in tudi tako obleko, veš. Pa kako lepe spodnje hlačke ima Cvetka... Ata, reče mami, da bom šla k brivcu, da mi bo napravil drugačne lase!«

»Kaj ti pa je, Eka? Ali nisi neumna, da tako govoriš?«

»Ja veš, atek, Tonček Suhadolčev me nič več ne mara, veš zato, ker nisem tako lepa... On se zmeraj skupaj s Cvetko igra in mene podi stran, veš...« Skratka med otroke je udaril vihar ljubezni. Do velike noči je Tone letal samo za Eko, medtem ko se je Marija igrala z Matjažkom. O veliki noči, ko smo šli za nekaj dni na Krtino, je govorila Eka o Tončku, medtem ko je Tonček občutil velik dolgčas po Eki in mi zabičal, da mu moram privedi Eko: »Eko hočem!« Bil je čez praznike kar potr, ko ni bilo Eke. Toda v času najhujše njegove samote je vstopila v njegovo življenje Grafenauerjeva Cvetka. Ko je po veliki noči Eka, ki je medtem poslala Tončku po meni napisane »srčne« pozdrave, prišla spet v Ljubljano in obiskala Tončka, je prišlo veliko razočaranje. Tone je bil kar hladen do nje in celo stepla sta se zaradi Marijice, ki pa je bila samo povod za obračun med Eko in Tončkom. Tone se je res začasno znebil Eke in se oklenil Cvetke, o kateri je trdil, da se bo z njo oženil. Nesrečna Eka je hudo trpela. Najprvo je silno zasovražila Toneta in vse druge otroke. Če je le mogla, je zmerjala otroke z balkona, pri čemer ji je pomagala sestrice Marijica, ki sploh

ni vedela (triletna!) za kaj gre, ampak je na Ekin ukaz vpila: »Vsi ste pokakani pa polulani!« Seveda je bil joj, če sta se Eka in Marija prikazali na vrtu, kjer ju je Tone zavrnil. »Kar pojdiva, to je naš vrt, to je naša voda!« In zdaj se spet prično prepirati, celo telesno se spoprimejo, in naposled se Eka in Marija umakneta. Pa tudi Cvetka je — kot mi je pravila njena mama, trpela zaradi te ljubezni, saj je hotela sprva, ko je Tone še Eko imel rad, biti takšna in tako oblečena kakor Eka. Eka je začela poslej mrziti Toneta in hoditi z mojo sestro Maro na sprehod proti Ježici, proti Klečam itd. »Ne maram Toneta, ne maram ga.« mi je vedno zagotavljala. »Veš, ata, če ga ne bom marala, bo pa sam prišel k meni!« je dejala in me kar presenetila s to iskrenostjo. O ti otroci, kako so razumski in pretkani. »Veš, ata«, mi modruje, »kadar nisem marala Tončka, pa me je kar on iskal!«

Torej sem videl, da ga ima še vedno v srcu, le da se mu noče izdati! No, naposled so starši stopili skupaj in ukrenili, da naj se vsi prav lepo igrajo, pa bo mir in konec vojne. Zadnje dni je spet mir na vrtu. Eka in Marija se spet igrata s tistimi otroci in, kot vse kaže, bo nekaj časa med njimi sprava še ostala. Eka je torej s svojo taktiko precej dosegla.

* * *

9. 6. 42.

Danes ob petih pop. smo Marijico z rešilnim avtom odpeljali v otroško bolnišnico. Angelček je zbolel na ledvicah (Nephritis).

Zadnje dni je ležala, pokašljevala, vročina do 40° C, bledela in voda se ji je zapirala. In vse je tako vdano prenašala. Sam bog ve, kaj vse sem doživel v teh dneh in pa — danes. Zinka je skrivaj jokala. O, najina Marijica — živ odsev — Zinke. Taka je bila Zinka v njenih letih. O bog, pomagaj nam, da bo kmalu, kmalu ozdravela. Revček je samo slutil, da gre v bolnišnico. Šele na koncu vožnje je dahnila utrujena, izmučena: »To je bil pa rešilni avto.«

Ne bom pozabil pogleda tega angelčka, za nama, za Zinko in mano, ko jo je sestra odnesla v boln. sobo.

Marijica, Marijica, vsa moja, ves sem s teboj v tej večerni uri, ko je soba prvič brez tebe, ko je tvoja posteljica prazna in tvoje igračke počivajo in sem odnesel s posteljne omarice zdravila, ki si jih jemala zadnje dni. Marijica.

* * *

10. 6. 42.

Popoldne ob 2^h sem stopil k Marijici v bolnišnico. Tako nemirno noč sem imel. O, kako trpi Zinka! Čutim, kaj nam je Marijica, to nezemsko, to astralno bitje!

Vstopil sem v bolniško sobo. Deset, dvajset posteljic, vse polne. Ne. Na eni leži angelček . . . to je moja Marijica. Tiha je. Z velikimi očkami se zazre vame. Atek je prišel. Gleda me, gleda . . . strese se . . .

»Atek!« dahne in se zasolzi.

Meni je nepopisno. Bolniški list piše: Jarc Marija, r. 1937. Nephritis ac. (huda ledvična bolezen).

Otroček moj! Vdana leži, tiha, sama.

»Ali si po mene prišel?« dahne. »Bom šla s teboj? Kje je Eka? Kje je mama.« Tolažim jo, toda ne posluša mojih besed, išče s svojimi pogledi iz resnih, tihih, velikih oči v mojo dušo: kaj je resnica.

Mene zaboli!

Potem tiho odgrne odejico in mi pokaže zavezano nožico: Dobila je bila injekcijo.

»Bolelo me je! Atek, bom zdaj zdrava?« Otroček moj. Zinkina hčerka, angelsko bitje! Ostani nam! Ostani! Srček moj! Držim njeno ročico v svoji in ji govorim in ona me gleda. Pripovedujem ji o Matjažku, o vrtu, o njeni posteljici, o igračkah in ji lupim pomarančo. In ji dajem koščke . . .

»Glej, atek, sestra mi je dala piškote. Enega sem pojedla. Dva pa sta zate, za vas . . .«

Prihranila jih je za nas!

Angelček! Angelček!

In spet išče v mojih očeh. »Bom šla jutri domov . . .«

»Boš, jutri, jutri, jutri,« pravim.

In ona ve, da lažem in je tiho in se obrne v kraj in tiho joka.

* * *

Potem prideta mamica in Eka in je tako težko v srcu. Preveč je bolečine. Oh, kaj je otrok očetu, kaj je šele Marijica meni in — Zinki, saj je vsa Zinkina, po srčku in po očkah.

Bog, ohrani nam jo. Prosim te, Bog! Ohrani nam jo . . .

* * *

12. 6. 42.

Sleherno popoldne sva z Zinko pri angelčku. Kako željno me objamejo njene tihe, izjokane oči. Drži me za roko. Vdano leži kot ovčica v bolniški posteljici in samo: »Domov, domov, atek.« Nosim ji igračke, ptička, ki se navije, pa začne kljunčkati, zajčka, ki poskakuje, piška s cilindrom na glavi, slike, slikanice, podobice, papir. Nič ne zaleže.

»Atek, zakaj me ne vzameš domov. Pri tebi bi bila rada in pri mami, pa čeprav nimam nič igrač.« In tiho tiho sama vase...

Boljša se ji. Temperatura ji je že padla na 37° C, tudi drugače, sodeč po raznih znakih, bo kmalu doma. Toda bolezen se bo nadaljevala še v zdravljenju. Ekine knjige moram odnesti domov. Ne upa se jih imeti.

»Eka bo huda name!« Zaman ji pripovedujem, da ji je Eka sama posodila.

»Me bo natepla, če bom imela njene knjige.«

Še šest otrok leži v tisti sobi. Nekaj fantov med njimi. Eden z malarijo, ki jo je kot gorenjski pregnanček iztaknil v Srbiji. Jokajo in kličejo mame. Marija je tiha v svoji bolečini. Kar hudo mi je, ko pridem k njej, ker je slovo tako težko.

* * *

15. 6. 42.

Pri Marijici v bolnišnici.

»Atek, jaz samo čakam...«

»Marijica, tak povej mi, srček moj, kaj delaš, kadar ni mene ali mamice pri tebi...«

»Nič ne delam... samo čakam... in molim... po svoje molim, kot me je mamica naučila, ne tako kot sestre... in čakam, kdaj boš ti prišel pome... in me boš odpeljal domov...« In zajoče.

»Ne joči, angelček. Če boš jokala, boš dobila vročino, pa boš še bolj bolna, in boš morala še ostati tu...«

»Atek, saj ne bom jokala, samo povej, če me boš jutri odpeljal domov... Čakala bom... vso noč... tako mi bo hudo... tako mi bo dolgčas...«

* * *

17. 6. 42.

Dolgi so bili dnevi — danes pa smo Marijico vso srečno spet peljali domov! Kako tiha je. V mamini posteljici leži in je — rešena. Tudi Ekica jo je tako vesela! Ves čas je poleg njene postelje in gleda njene igračice. —

* * *

Eka je bila te dni tolikokrat žalostna. Čutila se je kot večkrat — osamljeno, nepriznana (!) od tujih otrok, ki je zdaj ne sprejmejo v svojo družbo. Pa se spravi v predsobo in čita kako otroško knjigo ali pa — piše svoj dnevnik! Eka! Eka!